

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W GDAŃSKU

PODR

POMORSKI OŚRODEK
DORADZTWA ROLNICZEGO
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

RASY I LINIE PSZCZOŁY MIODNEJ

Szanowni Państwo

W ostatnich latach obserwujemy na całym świecie radykalne zmniejszanie się populacji pszczoły miodnej. Wiele organizacji i instytucji, w tym Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku jest zaangażowanych w ich ratowanie. Specyfika hodowli pszczoł, daje pszczelarzom, możliwość szybkiego odbudowania pogłowia. Potrzebują jednak do tego matek hodowlanych oraz odkładów. Od wielu już lat, nasza pasieka, stara się wspomagać pszczelarzy w zaopatrywaniu w dobry materiał hodowlany. Matki pszczele, które sprzedajemy, pochodzą z linii, które są wcześniej sprawdzane, czy dobrze spisują się w naszych warunkach klimatycznych i pożytkowych. By pomoc ta była jak najlepsza w tym roku otworzyliśmy Pomorskie Centrum Pszczelarstwa w Lubaniu. Mam nadzieję, iż nowo otwarte przedsięwzięcie, umożliwi dużo łatwiejsze nabycie matki pszczelej bądź odkładu.

Centrum to nie tylko hodowla. Równie ważnym celem, który pragniemy zrealizować jest działalność edukacyjna, czemu służą m. in. różne wydawnictwa. Niniejsza broszura służy zapoznaniu Państwa z rasami i liniami pszczoły miodnej, również tymi hodowanymi w Lubaniu. Wierzę, że ułatwi ona wybór pszczoł najlepiej spełniających Państwa oczekiwania oraz podpowie w jaki sposób poddać matki, by ich upadki były najmniejsze.

*Aleksander Mach
Dyrektor Pomorskiego Ośrodka
Doradztwa Rolniczego w Gdańsku*

Jednym z ważnych elementów wpływających na ilość pozyskanego miodu, a tym samym na uzyskiwany efekt ekonomiczny, jest rasa pszczoł jaką posiadamy w pasiece. Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, iż jej odpowiedni dobór, może znacząco poprawić wydajność miodową. Również dostosowanie rasy do stosowanej metody gospodarki pasiecznej (np. wybór pszczoły łagodniejszej, mniej rojliwej, lepiej noszącej pyłek itp.) może przyczynić się do mniejszej pracochłonności i większego zadowolenia z pszczelarzenia.

W Polsce, prócz naturalnie występującej pszczoły środkowoeuropejskiej hoduje się pszczoły kraińskie, które są najliczniej utrzymywaną rasą oraz kaukaskie, włoskie oraz krzyżówki różnych ras.

PSZCZOŁA KRAIŃSKA

Pierwotnie występowała na terenie południowo-wschodniej Europy. W Polsce jest pszczołą najchętniej hodowaną, tak w czystości rasy jak i jako komponent do krzyżowania międzyrasowego. Matki rasy kraińskiej importowane były do Polski głównie z Austrii, Niemiec, Rumunii i Krainy (była Jugosławia), występowały też w stanie dzikim, na Pogórzu. Pszczoły kraińskie są większe od kaukaskich, ale ustępują rozmiarami pszczole środkowoeuropejskiej. Charakteryzują się dużą dynamiką rozwoju wiosennego oraz dążą do zakładania silnych rodzin. Pszczoły te są w czasie pożytku łagodne, zbierają nektar o średniej i dużej koncentracji cukrów. Wadą ich jest to, że w czasie znacznych i długotrwałych ociepleń zimą oraz wczesną wiosną, nadmiernie angażują się w wychów potomstwa. Może to doprowadzić, przy późniejszych ochłodzeniach, do nadmiernego spadku energii rodziny, zawilgocenia gniazda i zaziębienia czerwiu. Duża dynamika rozwoju, w lata o słabych pożytkach lub o pogodzie niekorzystnej dla lotów - sprzyja rójce. Na nadmierną i zbyt częstą interwencję pszczelarza w ich życie, pszczoły rasy kraińskiej, praktycznie nie reagują i nie ma to wpływu na produktywność rodzin. Są doskonałymi pszczołami do nowoczesnej gospodarki wędrowniej.

Selekcjonowanych jest wiele linii tej rasy, tak w Polsce, jak i na świecie. W naszym kraju najpopularniejsze to:

ALPEJKA

Linia ta wywodzi się z populacji pszczoł sprowadzanych z Alp austriackich. Pszczoły o wyrównanym pokroju, o wyraźnie zaznaczonych pierścieniach filcowych na tergitech. Ubarwienie oskórka jasne, szare lub beżowe.

W miodności linia jest wyspecjalizowana w pożytkach średnio wczesnych i późnych, zwłaszcza spadzi. Zimuje bardzo dobrze, odznacza się wczesnością i dobrą dynamiką rozwoju. Tworzy rodziny silne i bardzo silne. Rzadko wchodzi w nastrój rojowy, który jest łatwy do zwalczania. Pszczoły są łagodne, dobrze trzymają się plastrów, choć są dość ruchliwe. Na wiosnę nie wykazuje tendencji ograniczania matki w czerwieniu, co może nastąpić dopiero przy pożytkach intensywnych i późnych.

BAŁTYCKA

Wyhodowana została z materiału pochodzącego od matek importowanych oraz sprowadzonych z pasiek krajowych, selekcyonowana w trudnych warunkach klimatycznych Warmii. Pszczoły tej linii charakteryzują się wczesnym oraz dynamicznym rozwojem wiosennym, do siły dochodzą na okres pożytku rzepakowego. Pszczoły łagodne – wykazujące niewielką tendencję do agresywności w złych warunkach pogodowych. W sezonie budują bardzo duże rodziny. Pszczoły ograniczają czerwienie matek podczas obfitych pożytków. Dobrze trzymają się plastra. Mają umiarkowane skłonności do rójki, nastrój rojowy nasila się w okresach bezpożytkowych, ale eliminują go proste zabiegi przeciwrójkowe. Są miodne, dobrze wykorzystują pożytki rzepakowe lub inne wczesne o tej porze roku.

CT46

Ubarwienie matek brązowe i jasnobrązowe, robotnic – jasnobrązowe. Zarówno u matek, jak i u robotnic może przejawiać się zażółcenie I tergitu. Wówczas cecha ta występuje zarówno u matki jak i u wszystkich robotnic pochodzących po tej matce. Miód składają przede wszystkim w nadstawce, oraz w plastrach bocznych gniazda. Pszczoły bardzo dobrze wykorzystują pożytki spadziowe. Pożytki bardzo wczesne wykorzystuje jako rozwojowe. Pełnię rozwoju uzyskują w okresie kwitnienia jabłoni. Linia tworzy rodziny o średniej sile. Pszczoły charakteryzują się bardzo wysoką łagodnością nawet w gorszych warunkach, ale wymagają spokojnej obsługi. Wykazują znikomą rojliwość. Rodziny bardzo dobrze znoszą nawet długie zimowle o niskich temperaturach. Gromadzą duże ilości pyłku, układając go przede wszystkim na plastrach zewnętrznych w gnieździe. Latem zbierają duże ilości kitu, a na zimę mocno kitują wszelkie szczeliny. Pszczoły dobrze trzymają się plastra. Przy obsłudze nie tolerują nadużywania dymu – większa ilość dymu powoduje uciekanie pszczoł z plastrów.

JUGO PCDR

Pochodzi jak sama nazwa wskazuje z importu z 1980 roku z Jugosławii. W wyniku prowadzonych prac hodowlanych, została przystosowana do naszych warunków klimatyczno – pożytkowych. Pszczoły o bardzo dobrych cechach produkcyjnych, łatwe w obsłudze. Bardzo łagodne nie płochliwe łatwo dają się strząsać z plastrów. Gniazda kitują raczej słabo. Wymagają bardzo dobrego przygotowania do zimy oraz utrzymywania dużej siły rodziny.

KORTÓWKA PCDR

Linia jest selekcyjonowana w warunkach Polski północno – wschodniej w trudnych warunkach klimatyczno – pożytkowych. Pszczoły tworzą bardzo silne rodziny. Z tego powodu przeznaczone są głównie do gospodarki intensywnej w ulach stojakach. Podczas przeglądów pszczoły są łagodne, nawet w złą pogodę. Bardzo dobrze zimują w warunkach ostrych zim. Wiosenny rozwój przebiega bardzo dynamicznie, rodziny szybko dochodzą do siły i wykorzystują wczesne pożytki z mniszka lekarskiego oraz występującej późno spadzi. W okresie bezpożytkowym narasta u nich nastrój rojowy, z którego łatwo wychodzą, po zastosowaniu prostych zabiegów przeciwojowych. Przez cały sezon zbierają dużo pyłku. Bardzo dobrze trzymają się plastra, podczas przeglądów są spokojne, nie wykazują ruchliwości. Miód sklepią na sucho lub półmokra. Podczas intensywnego pożytku silnie ograniczają matkę w czerwieniu. Mają tendencję do cichej wymiany, w ulu często czerwią dwie matki. Nadają się szczególnie do pasiek intensywnie prowadzonych, wykorzystujących co najmniej kilka pożytków w sezonie. Bardzo dobre cechy tej pszczoły najlepiej wykorzystać można w ulach stojakach. Łatwiej w nich bowiem kierować intensywnym rozwojem rodzin. Wyróżniającą cechą tej populacji jest utrzymywanie dużej aktywności lotnej pszczół przez cały dzień. Jest wybitna także pod względem dużej produkcji pyłku.

MARYNKA

Selekcję tej linii rozpoczęto w 1993 roku. Materiałem wyjściowym było 9 linii krainki hodowanej wówczas w Polsce. Drogą krzyżowania linii i selekcji potomstwa osiągnięto znaczny postęp w zakresie cech użytkowych, szczególnie miodności. Badania morfologiczne wskazują na osiągnięcie znacznego wyrównania cech morfologicznych w obrębie selekcyjonowanej populacji przy jednocześnie znacznej zmienności wewnątrzrojowej. Linia charakteryzuje się miodnością. Dobrze wykorzystuje pożytki zarówno

wczesne oraz późne. Miód sklepi na sucho. Chętnie przechodzi do nadstawki. Jest zimotrwała. Cechuje się dużą dynamiką rozwoju, ale jest nierojna. Pszczoły są łagodne i dobrze trzymają się plastrów. Linia jest selekcyonowana w kierunku zachowania higienicznego objawiającego się usuwaniem chorego i zmarłego czerwiu z plastrów.

NIESKA

Powstała na bazie utrzymywanych dotychczas linii Niemka i Sklenar. Bardzo łagodna, dobrze trzyma się plastrów. Bardzo dobrze zimuje i odznacza się doskonałą dynamiką rozwoju. Wykazuje skłonność do ograniczania matek w czerwieniu przy pożytkach wczesnych i przejawia tendencję do cichej wymiany matek. Wyjątkowo miodna. Z naszych obserwacji, w pasiece w Lubaniu, można polecić ją szczególnie do pasiek które korzystają z pożytku rzepakowego, z którego można uzyskać dzięki tej linii wysokie zbiory miodu.

POGÓRSKA

Jest to linia pochodząca od pszczół kraińskich występujących w Polsce, przystosowana do warunków klimatycznych Pogórza. Linia na pożytki średniowczesne oraz późne i spadziowe, miód składa zarówno w gnieździe jak i w nadstawce. Odznacza się umiarkowanym tempem rozwoju, pełnię rozwoju osiąga w połowie maja. Pszczoły są łagodne, dobrze trzymają się plastra. Linia jest nierojliwa, skłonna do cichej wymiany matek. W silnych rodzinach zakłada miseczki matecznikowe, które nie są zaczerwiane. Zimuje przy średnim zużyciu pokarmu, nawet na zapasach z domieszką spadzi. Wiosną na ogół nie wymaga ścieśniania gniazda.. Gromadzi duże ilości pyłku, na skrajnych plastrach gniazda i w pobliżu czerwiu.

VIGOR

Pochodzenia słowackiego, powstał z krzyżowania kilku linii. Posiadają bardzo dużą dynamikę rozwoju. Wiosną nawet słaba rodzina błyskawicznie osiąga ogromną siłę. Nadają się do wykorzystania wczesnych pożytków, choć szczególnie polecane są na terenach spadziowych.

PSZCZOŁA WŁOSKA

Pochodzi z Półwyspu Apenińskiego. Obecnie jest najbardziej rozpowszechnioną rasą pszczół na świecie, chętnie hodowaną w Ameryce Płn. i Australii. Od pozostałych ras hodowanych w Polsce, wyróżnia się jasnych

ubarwieniem, z żółtymi paskami na odwłoku. Do Polski pierwszy raz sprowadził pszczoły włoskie ks. dr Jan Dierżoń w 1853 r. Po skrzyżowaniu z naszymi pszczołami, prawdopodobnie w wyniku heterozji, wydajność miodowa w jego pasiece bardzo wzrosła. Jest to pszczoła bardzo łagodna, nierojliwa, niepłochliwa, dobrze trzyma się plastrów w czasie przeglądów. Bardzo łatwo wyszukuje nowe pożytki. Matki czerwią intensywnie i wydajnie, aż do zimy, przez co rodziny osiągają bardzo dużą siłę. Wadą tej rasy jest niska odporność na choroby (akarapidoza), skłonność do rabunków i błędzenia. Z powodu długiego czerwienia, zużywają w czasie zimowli dużo pokarmu, dlatego w naszych warunkach klimatycznych wymagają pozostawienia większej ilości zapasów zimowych. Niestety słabo zimują. W pasiece PODR w Lubaniu, pszczoły tej rasy, w bardzo złej kondycji wychodziły z okresu zimowli. Również charakterystyczna ich cecha - nieograniczonego wychowywania czerwii - okazywała się niekorzystna. Pożytki, które u nas występują są raczej ubogie, względnie występują dłuższe okresy między pożytkowe. W takim wypadku rodzina włoska potrafi zużyć prawie cały zapas miodu. Ze względu na swoje zalety pszczoła włoska posłużyła do wyhodowania wielu nowych ras pszczół. Na jej bazie powstała rasa: złota amerykańska, Buckfast i inne.

PSZCZOŁA BUCKFAST

Wyhodowana w angielskim opactwie Buckfast przez wybitnego hodowcę Brata Alberta. Prace hodowlane zostały rozpoczęte w pierwszej dekadzie dwudziestego wieku. Właśnie wówczas, ze względu na chorobę roztocową w całej Anglii, niemal doszczętnie wyginęła miejscowa pszczoła wrzosowa, będąca jedną z trzech podstawowych ekotypów pszczoły miodnej. Wtedy właśnie brat Adam zauważył, że chorobie skutecznie oparto się kilka rodzin będących krzyżówką pszczoły włoskiej z Piemontu i pszczoły miejscowej. W powstaniu rasy uczestniczyły głównie pszczoły: wrzosowe i włoskie. Doskonalona później pszczołą kraińską, anatolijską i in. W chwili obecnej rozpowszechniła się w całej Europie, do Polski trafia głównie z hodowli niemieckich. Podobnie jak pszczoły włoskie, robotnice Buckfast wyróżniają się żółtymi paskami na odwłoku. Jest to pszczoła nierojliwa, łagodna, rodziny dobrze rozwijają się na wiosnę, dochodząc do dużej siły. Wykazuje odporność na chorobę roztocową. Dość dobrze sprawuje się na wczesnych pożytkach. Do wad należą: płochliwość i skłonność do rabunków. Jej niekorzystną cechą jest również to, iż przy krzyżówkach z pszczołą miejscową, w dalszych pokoleniach mogą stać się bardzo agresywne. Pamiętajmy zatem by nie rozmnażać jej w swoich pasiekach a matki sprowadzać z pasiek hodowlanych.

PSZCZOŁA ŚRODKOWOEUROPEJSKA

Pierwotnie występowała praktycznie w całej Europie. W jej obrębie rozróżnia się kilka populacji uznawanych niekiedy za odrębne rasy. Obecnie jest silnie zmieszancowana, na wielu terenach wyparta przez importowaną krainkę. Pszczoła ta, ma ubarwienie szarobrunatne. Charakteryzuje się umiarkowanym tempem rozwoju. Słabo wykorzystuje pożytki wczesne, dopiero w końcu maja i w czerwcu dochodzi do pełnej siły. Dość odporna na nosemożę. Bardzo dobrze zimuje. Dość kłopotliwą wadą tej rasy jest duża agresywność oraz skłonność do rojenia się. Źle trzyma się plastrów w czasie przeglądów. Mało odporna na choroby czerwiu (zgnilce). Z powodu, iż jest najlepiej przystosowana do naszych warunków klimatycznych, często wykorzystuje się ją do krzyżówek międzyrasowych. W Polsce hoduje się kilka linii. Najważniejsze to:

AUGUSTOWSKA

Linia naturalnie wyselekcjonowana. Doskonale przystosowana do trudnych warunków przyrodniczych (bardzo ubogie pożytki, długie i ostre zimy, niskie temperatury nocą w okresie wiosenno – letnim). Na zimę tworzy rodziny stosunkowo małe, zużywa mało pokarmu, dobrze zimuje. W momencie przypływu nektaru rozwija się wybuchowo. Przy dobrych pożytkach łatwo osiąga dużą siłę i na ciasne gniazdo reaguje trudnym do opanowania nastrojem rojowym. Zasklep na świeżo poszytych plastrach (po pożytku głównym) - na sucho lub półmokra. Pszczoły, jak również matki w czasie przeglądu gniazda wykazują znaczny niepokój i są ruchliwe, robotnice szybko biegają po plastrze, spływają w dół, tworząc grona. Bardzo dobrze wykorzystują pożytki ubogie. Wykorzystują pożytki od wczesnych do późnych (od rzepaku do spadzi). Przy pożytku bardzo intensywnym wykazują skłonność do ograniczenia czerwieni matek. Zapasy miodu gromadzą wokół czerwiu. Niezbyt chętnie przechodzą do nadstawek. Pyłek zbierają intensywnie gromadząc go wokół czerwiu lub w komórkach między czerwim, układając go w sposób nieuporządkowany na różnych plastrach. Jesienią kończą czerwienie wcześnie, dobrze zimują, wykazują małe zużycie pokarmu w czasie zimowli, kończą zimowlę z małym lub średnim osypem. Wiosną zaczynają intensywny wychów czerwiu w momencie dopływu pyłku do gniazda. Rozwijają się bardzo dynamicznie doprowadzając rodziny do średniej wielkości. Na brak pożytku i zbyt ciasne gniazdo reagują trudnym do opanowania nastrojem rojowym. W okresach bezpożytkowych

nie obserwuje się skłonności do rabunków. Nie reagują zwiększoną złośliwością na przerwy w dopływie nektaru. Wykazują nieco zwiększoną złośliwość przy złej pogodzie. Odporna na choroby, nie rabuje, nie reaguje zwiększoną złośliwością na brak pożytku. Przy przeglądach spływa w dół plastra, tworząc spadające grona. Miododajnością nie ustępuje innym rasom. Polecana na pożytki średniowczesne (rzepaki) i wszystkie pozostałe oraz na tereny ubogie pożytkowo. Stanowi cenny materiał hodowlany czysty genetycznie, doskonały do krzyżowania międzyrasowego.

KAMPINOSKA

Linia objęta programem ochrony zasobów genetycznych pszczół środkowoeuropejskich, utrzymywana w systemie stada zachowawczego, selekcyonowana na typ rasowy. Zasklep na świeżo poszytych plastrach (po pożytku głównym) – na sucho lub półmokro. Pszczoły, jak również matki w czasie przeglądu gniazda wykazują znaczny niepokój i są ruchliwe, robotnice szybko biegają po plastrze, spływają w dół, tworząc grona. Dobrze wykorzystują pożytki ubogie od wczesnych do późnych (od rzepaku do spadzi). Dobrze zimują, kończą zimowlę z małym lub średnim osypem. Po ustabilizowaniu się pogody rozwijają się intensywnie. Na przerwy w pożytku i zbyt ciasne gniazdo reagują powstawaniem nastroju rojowego. Złośliwość pszczół przeciętna, zwiększona agresja podczas niesprzyjających warunków atmosferycznych, a także w okresach bezpożytkowych. Tworzy rodziny duże, ruchliwe, spływające z plastrów. Polecana do krzyżowania międzyrasowego, głównie jako strona ojcowska.

PÓLNOCNA

Linia objęta programem ochrony zasobów genetycznych pszczół. Pochodzi od miejscowych pszczół środkowoeuropejskich z terenu północnej Polski. Dostosowana do warunków klimatyczno – pożytkowych tego regionu. Pszczoły osiągają pełnię rozwoju wiosennego na rzepak. Dobrze znosi długie i ostre zimy, nie niepokoi się przed oblotem. Utrzymują dużą siłę rodzin w ciągu całego sezonu, dzięki czemu mogą wykorzystywać wszystkie pożytki w sezonie, również w gospodarce wędrownej. Pszczoły i matki na plastrach są ruchliwe, po wyjęciu ramki z ula „spływają” w dół plastra, a przy nadmiernym dymieniu podrywają się do lotu. Jesienią matki kończą czerwienie około połowy września. Linia zimuje dobrze. Po zimie nie daje dużych osypów. Zapasy miodu gromadzi wokół czerwiu, zasklepiając je na sucho. Pyłek gromadzony jest blisko czerwiu, w sposób nieuporządkowany. Słabo gromadzi pyłek w końcu lata. Pszczoły są łagodne, ale zwiększają agresywność w gorszych warunkach pogody i w okresach bezpożytkowych. Odporna

na choroby, długowieczna i żywotna. Doskonała do gospodarki wędrowniej na pożytki ciągle.

ASTA

Podczas przeglądu gniazd reagują na światło i schodzą z ramek na dennice, pszczoły są rozbiegane na plastrach, część pszczół zrywa się do lotu. Wymagają pracy z dymem zwłaszcza przy niesprzyjającej pogodzie. Typową cechą jest cicha wymiana matek. Pszczoły nie ograniczają matki w czerwieniu, dlatego linia M Asta najlepiej nadaje się do gospodarki w ulach wielokorpusowych z zastosowaniem kraty odgradowej. Pszczoły dobrze zagospodarowują następne korpusy i nadstawki. Wykorzystują bardzo dobrze pożytki obfite. Wiosną po ustabilizowaniu się pogody rozwijają się bardzo dynamicznie i gromadzą dużo pyłku. Odbudowują szybko węzę, chętnie zabudowują wolne przestrzenie. Charakterystyczny zasklep zapasów jest suchy lub półmokry. Linia ta dobrze zimuje przy średnim zużyciu pokarmu, ma dużą odporność na choroby, średni stopień łagodności, a rekordowe zbiory osiąga z rzepaku, gryki, spadzi. Utrwalona jest cecha cichej wymiany matek. Rzadko wchodzi w nastrój rojowy. Posiada wysokie zdolności krzyżownicze i dlatego stosowana jest w krzyżówkach jako strona ojcowska. Wskaźnik produkcji miodu dotyczy procentowego porównania matek hodowlanych z matkami będącymi w danej pasiece (dzikimi).

NORWESKA

Pochodzi z Norwegii z okolic Trondheim. Charakteryzuje się dobrym przystosowaniem do trudnych warunków klimatycznych. Cechuje ją dynamiczny wiosenny rozwój. Charakteryzuje się dobrą zimowłą, wczesnym rozwojem wiosennym i gromadzeniem dużej ilości pyłku. Średnio rojliwa, wymaga ograniczania czerwienia. Polecana na pożytki o nasileniu średnim i bardzo obfitym, także spadziowe. W krzyżówkach z pszczołą kraińską świetnie wykorzystuje pożytki bardzo obfite, natomiast z pszczołą kaukaską – pożytki średnie i słabe. Silna budowa ciała umożliwia pokonywanie niekorzystnych warunków pogodowych (wiatry, niskie temperatury deszcze). Odznacza się dużą pracowitością, oblotów roślin dokonuje od rana do zmierzchu, nawet w czasie przelotnych opadów i wietrznej pogody. Łatwo przenosi się z jednego pożytku na drugi oraz wyszukuje nowe źródła. Jest łagodna, o umiarkowanej skłonności do rójki, zbiera dużo pyłku, odporna na niskie temperatury oraz długie zimy. zużywa mało pokarmu w czasie zimowli, na zimę buduje silne rodziny.

W warunkach pasieki PODR wyróżniały się dużo większą złośliwością niż rodziny kraińskie.

PSZCZOŁA KAUKASKA

Jest łagodna, nierojliwa, dobrze trzyma się plastrów, obficie kituje gniazdo. Wykorzystuje nektar o bardzo niskim stężeniu cukrów (już od 13%). Główną jej zaletą jest posiadanie najdłuższego języczka (ok. 7 mm), dzięki któremu pobiera nektar niedostępny dla innych pszczół. Bardzo dobrze sprawuje się na nieregularnych i późnych pożytkach. Podstawową wadą jest to, iż rodziny, wiosną rozwijają się dość późno, również w sezonie nie osiągają zbyt dużej siły. Gorzej zimuje niż pozostałe rasy. Zdarza się, że po zimowli giną matki. Robotnice są skłonne do rabunków. Mało odporna na choroby (nosema, grzybica wapienna). W warunkach polskich rzadko wykorzystywana w czystości rasy, natomiast często używana do krzyżówek z rasą kraińską i środkowoeuropejską. Mieszzańce charakteryzują się o wiele większą produktywnością, niż rasy wyjściowe. Niestety w krzyżówkach, a szczególnie przy ich dalszym rozmnażaniu, może wystąpić wzrost agresywności, podobnie jak u pszczoły Buckfast.

Ważniejsze linie:

WOŹNICA

Linia została utworzona na bazie pszczół z populacji muchurskiej. Są ciemno, prawie czarno ubarwione z jasnymi (szarymi lub beżowymi) włoskami. Łagodna, dobrze trzyma się plastrów, silnie kituje gniazdo, miód sklepi na mokro, bardzo miodna, do wykorzystania na pożytki zarówno słabe jak i intensywne. Dobrze wykorzystuje pożytek ze spadzi i wrzosu. Są niepłochliwe i łagodne, lecz zwiększają agresywność przy niskich temperaturach. Wykazują cechę nierojliwości z tendencją do cichej wymiany matek. W czystej linii rodziny często nie osiągają odpowiedniej siły produkcyjnej, wskutek silnej tendencji do ograniczania matki w czerwieniu oraz inbrodu. Nadają się do wykorzystania pożytków zarówno intensywnych, jak i słabych lecz późniejszych, ze względu na wolne tempo rozwoju. Dobrze zimują w nieocieplanych ulach. Doskonała do krzyżówek z pszczołą kraińską. Tworzy rodziny niezbyt duże. Nie wymaga zbyt częstych przeglądów, polecana dla pszczelarzy początkujących.

PULAWSKA

Linia utworzona na bazie pszczół kaukaskiej populacji Krasna Polana importowanej do Polski w latach siedemdziesiątych. Szczególny udział w uszlachetnianiu miał import w 1987-1989 puli matek reprezentujących trzy hodowane tam linie pszczół: 6, 34 i 36. Linia charakteryzuje się wysoką miodnością, szczególnie na pożytkach późniejszych. Nieźle wykorzystuje

pożytki wczesne. Miód składa w gnieździe, sklepiac na mokro. Do nadstawek przechodzi niechętnie. Jest zimotrwała. Jak na pszczoły kaukaskie, cechuje się dużą dynamiką rozwoju. Jest małorojliwa i łagodna, chociaż zdarzają się rodziny o zwiększonej złośliwości. Pszczoły dobrze trzymają się plastrów. Linia jest selekcyjonowana w kierunku zachowania higienicznego objawiającego się usuwaniem chorego i zmarłego czerwiu z plastrów.

PODDAWANIE MATEK PSZCZELICH

Jednym z najważniejszych elementów nowoczesnej gospodarki pasiecznej jest regularna wymiana matek w rodzinach pszczelich. Poprzez wprowadzanie młodych, hodowlanych matek poprawiamy wartość użytkową pszczół oraz wprowadzamy korzystną dla tego gatunku owada, różnorodność genetyczną. Zyskujemy również na produktywności rodzin. Młode królowe lepiej czerwią. Szacuje się, że ilość czerwiu od matek jednorocznych przewyższa mniej więcej o 20 % ilość czerwiu uzyskaną od matek dwuletnich a prawie o 70 % od trzyletnich. Intensywniejsze czerwienie młodej matki może prowadzić do wzrostu zbioru miodu nawet o 25 %. Częsta wymiana matek zmniejsza również znacząco nakłady pracy związane z kontrolowaniem rójek.

Dokonując wymiany, pszczelarze najchętniej zaopatrują się w matki nieunasiennione (tzw. jednodniówki) bądź unasiennione naturalnie. Jednak ten sposób wymiany powoduje, iż nie zawsze jesteśmy zadowoleni z uzyskiwanych efektów produkcyjnych. Nie znając pochodzenia strony ojcowskiej uzyskujemy pszczoły bardzo zróżnicowane pod względem cech biologicznych i użytkowych.

Niestety brak jest w Polsce trutowisk z prawdziwego zdarzenia, dlatego kontrolowany dobór par rodzicielskich realizowany jest na drodze sztucznego unasienniania. Coraz więcej matek inseminowanych trafia do pasiek produkcyjnych. Okazuje się jednak, iż ich poddawanie jest dużo trudniejsze, niż matek pochodzących z hodowli naturalnej. Wiele prób, szczególnie czynionych przez pszczelarzy, którzy nie mieli dotychczas doczynienia z tego typu matkami kończy się niepowodzeniem. Według niektórych szacunków straty sięgają 60 %. Nieprzyjęte matki zastępowane są w rodzinach ratunkowymi, których wartość użytkowa i biologiczna jest znacznie gorsza. Słabe przyjmowanie matek inseminowanych jest powodowane wieloma czynnikami. Powszechnie wiadomo, że pszczoły najchętniej przyjmują królowe młode, najlepiej tuż po wygryzieniu z mateczników albo starsze, które rozpoczęły prawidłowe czerwienie. Natomiast matki sztucznie unasiennione

(bez sprawdzonego czerwienia) trafiają do pszczelarza przeciętnie w wieku 10-15 dni. W rodzinach traktowane są często jak matki stare i nie czerwiałe. Również sam proces inseminacji nie jest obojętny dla ich organizmu. Jeżeli nawet nie dojdzie do możliwych uszkodzeń organów wewnętrznych, to takie matki są słabsze kondycyjnie, co może być powodem odrzucenia przez pszczoły.

Niestety, do tej pory nie udało się znaleźć stu procentowo skutecznej metody poddawania matek do rodzin. Gdy mamy do czynienia z matkami inseminowanymi, podejmowane ryzyko jest jeszcze większe. By niepowodzeń było jak najmniej, powinniśmy pamiętać o spełnieniu kilku warunków.

Zakup matek rozpoczynamy, już w momencie wyboru pasieki hodowlanej. Kiedy korzystamy z oferty renomowanych i sprawdzonych hodowców możemy liczyć, iż otrzymamy bardzo dobre genetycznie i kondycyjnie matki. W takich pasiekach otrzymujemy również korzystne warunki gwarancji na zakupiony materiał.

Trzeba pamiętać o tzw. stresie transportowym. Wysyłka matek pocztą lub firmą kurierską łączy się z ryzykiem ich przegrzania bądź przechłodzenia. Szczególnie wrażliwe na niewłaściwą temperaturę jest nasienie znajdujące się w organizmie matki. Dlatego, szczególnie kiedy kupujemy większą ilość matek, jeżeli dysponujemy taką możliwością, powinniśmy sami odbierać zakupione pszczoły.

Istnieją różnice poglądów dotyczące poddawania matek wraz z pszczołami towarzyszącymi bądź też bez nich. Moim zdaniem, manipulacje klaticzką wymagają wprawy i ostrożności. Istnieje spore ryzyko ucieczki matki, uszkodzenia jej przez samego pszczelarza, dlatego klaticzki powinny zostać włożone do rodzin tak jak otrzymaliśmy je od hodowcy. Oczywiście warunkiem powodzenia jest poddawanie matek do rodzin osieroconych. Matki sztucznie unasiennione należy poddawać do świeżo osieroconych rodzin pszczelich lub nowo utworzonych odkładów. W literaturze spotyka się różnie określony czas na poddanie matki. Najczęściej jest to 3-5 godzin od osierocenia. Pozostawienie rodziny osieroconej na dłuższy okres czasu zwiększa znacząco ryzyko pojawienia się trutówek i może być powodem nie przyjęcia matki.

Klaticzkę umieszczam w wyciętym otworze, w pobliżu czerwii, wciśniętą pomiędzy beleczkę a plaster. W słabych odkładach ciastem do góry, gdyż eliminuje to niebezpieczeństwo przypadkowego zasłonięcia otworu wyjściowego, natomiast w rodzinach silnych, radzę skierować klaticzkę ciastem do dołu, ponieważ może się zdarzyć, że rozgrzane ciasto zaleje matki i pszczoły. Matki otrzymujemy najczęściej w klaticzkach z komorą pokarmową podzieloną na dwie części, zaopatrzone w oddzielne otwory.

Dzięki takiej budowie możemy stopniowo przyzwyczajać pszczoły do obecności nowej matki.

Początkowo, w odkładzie umieszcza się zamkniętą klateczkę. Po 1-3 dniach otwieramy w klatce boczny otwór, przez który matka nie może wydostać się na zewnątrz, ale który umożliwia wejście pszczół ulowych. Pozwala to na przenoszenie substancji matecznej we wszystkie zakątki ula. W swojej praktyce nigdy nie spotkałem się z sytuacją ścięcia matki wewnątrz klateczki, nawet wtedy, kiedy pszczoły jej nie akceptowały. Jednocześnie zrywamy mateczniki, które mogły pojawić się na czerwiu

Z otwarciem otworu zasadniczego i uwolnieniem matki czekamy do momentu kiedy w rodzinie przestaną pojawiać się mateczniki (najczęściej trwa to 7-9 dni). Zdarza się, że w klateczce brak jest już wtedy ciasta, dlatego aby uniknąć bezpośredniego wyjścia matki, uzupełniamy ciastem komorę pokarmową. Zamiast tego można zalepić otwór węzą, która zostanie zgryziona przez robotnice i dopiero wtedy nastąpi uwolnienie matki.

Przez około tydzień po otwarciu otworu zasadniczego, nie należy zaglądać do rodziny, ponieważ może to spowodować zażądlenie lub okaleczenie przez pszczoły zaakceptowanej już matki.

Po tym okresie można sprawdzić czy matka rozpoczęła składanie jaj. W wypadku obecności matki ale braku czerwiu bądź jaj, należy dodać do rodziny plaster z czerwem odkrytym w celu uaktywnienia karmicielek. Karmienie matki mleczkiem pszczelim wpłynie na rozwój jajników i szybsze rozpoczęcie składanie jaj.

Pamiętajmy, że matki sztucznie unasiennione wykazują chęć do wykonywania lotów godowych. Dlatego jeżeli kupujemy matki bez sprawdzonego czerwienia, można zamknąć wylot ula kratą odgradową, do czasu podjęcia czerwienia. Uniemożliwi to dounasiennienie lub zaginięcie matki w czasie lotu.

Jeżeli matki poddajemy do odkładów należy pamiętać o pilnowaniu czy nie brakuje w nich pokarmu!

Niestety samo rozpoczęcie czerwienia nie gwarantuje utrzymania w ulu matki inseminowanej. Niekiedy, po pewnym czasie, pszczoły chcą ją wymienić, dlatego rodziny z takimi matkami wymagają baczniejszej uwagi i ewentualnego zrywania pojawiających się mateczników

ISBN 978-83-63125-88-4

Wydawca: Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku
Nakład: 1000 szt.

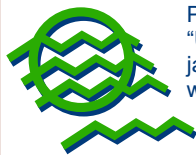
Druk:
Drukarnia TOPDRUK Ryszard Zelkowski
ul. Nowogrodzka 151 A
18-400 Łomża
tel. (86) 473 02 12

Opracowanie i skład komputerowy:
Jarosław Cichocki
j.cichocki@podr.pl

Opis linii pszczół został opracowany na podstawie charakterystyk linii podawanych przez pasieki hodowlane.

Linie pszczół oznaczone w tekście takim znakiem, są obecnie hodowane w Pomorskim Centrum Pszczelarstwa w Lubaniu

Publikację wydano w ramach realizacji projektu:
"Utworzenie Pomorskiego Centrum Pszczelarskiego w Lubaniu
jako element ochrony pszczoły miodnej w województwie pomorskim"
współfinansowanego przez:

**WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W GDAŃSKU**

ul. Trakt Św. Wojciecha 293
80-001 Gdańsk
tel. 58 326-39-00, fax 58 309-09-45
e-mail: sekretariat@podr.pl www.podr.pl

Oddział w Starym Polu

ul. Marynarki Wojennej 21, 82-220 Stare Pole
tel. 55 270-11-11, 55 270-11-00, fax 55 270-11-62
e-mail: starepole@podr.pl

Oddział w Słupsku

ul. Poniatowskiego 4a, 76-200 Słupsk
tel. 59 847-12-88, fax 59 847-12-81
e-mail: oddzialsłupsk@podr.pl

Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów

Jakościowych i Doświadczalnictwa
Lubań, 83-422 Nowy Barkoczyn
tel. 58 688-20-11, 58 688-21-50, fax 58 688-22-52
e-mail: luban@podr.pl

Biura Powiatowe Ośrodka Doradztwa Rolniczego

BP ODR Bytów
ul. Wojska Polskiego 33
77-100 Bytów
tel. 59 822-27-52
e-mail: bytow@podr.pl

BP ODR Chojnice
ul. 31 Stycznia 56
89-600 Chojnice
tel./fax 52 397-41-12
e-mail: chojnice@podr.pl

BP ODR Człuchów
ul. Osiedle Młodych 9
77-300 Człuchów
tel. 59 834-24-34
e-mail: czluchow@podr.pl

BP ODR Gdańsk
ul. Trakt Św. Wojciecha 293
80-001 Gdańsk
tel. 58 326-39-22
e-mail: gdansk@podr.pl

BP ODR Kartuzy
ul. Hallera 1, 83-300 Kartuzy
tel./fax 58 681-42-67
e-mail: kartuzy@podr.pl

BP ODR Kościerzyna
ul. Wodna 14
83-400 Kościerzyna
tel./fax 58 686-89-18
e-mail: koscierzyna@podr.pl

BP ODR Kwidzyn
ul. Grudziądzka 8
82-500 Kwidzyn
tel. 55 261-34-59
e-mail: kwidzyn@podr.pl

BP ODR Lębork
ul. Czolgistów 5
84-300 Lębork
tel. 59 862-21-72
e-mail: lebork@podr.pl

BP ODR Malbork
ul. Marynarki Wojennej 21
82-220 Stare Pole, tel. 55 270-11-19
e-mail: malbork@podr.pl

BP ODR Nowy Dwór Gdański
Plac Wolności 1
82-100 Nowy Dwór Gdański
tel. 55 247-28-68
e-mail: nowydwor@podr.pl

BP ODR Puck
ul. Wejherowska 5, 84-100 Puck
tel. 58 673-28-77
e-mail: puck@podr.pl

BP ODR Słupsk
ul. Poniatowskiego 4a
76-200 Słupsk, tel. 59 847-12-81
e-mail: slupsk@podr.pl

BP ODR Starogard Gdański
Nowa Wieś Rzeczna, ul. Rzeczna 18
83-200 Starogard Gdański
tel. 58 562-49-63
e-mail: starogard@podr.pl

BP ODR Sztum
ul. Mickiewicza 39, 82-400 Sztum
tel. 55 267-04-33
e-mail: sztum@podr.pl

BP ODR Tczew
ul. Wojska Polskiego 6
83-110 Tczew
tel. 58 531-38-27
e-mail: tczew@podr.pl

BP ODR Wejherowo
ul. Sobieskiego 241
84-200 Wejherowo
tel. 58 672-13-09
e-mail: wejherowo@podr.pl

PASIEKA HODOWLANA W LUBANIU

**Pomorskie Centrum
Pszczelarskie w Lubaniu**
83-422 Nowy Barkoczyn
tel. 58 688 20 11
kom. 693 500 933
m.cichocka@podr.pl

Oferujemy matki pszczele
kraińskie linii:

- **Nieska** ▪ **Alpejka**
- **Jugo** ▪ **Kortówka**

